

ARAŞTIRMA MAKALE

Gençlerin yaşlılığa ilişkin görüş ve düşüncelerinin incelenmesi

Gülcan KARAAĞAÇ^a, Ayla BAYIK TEMEL^b & Jülide Gülizar YILDIRIM^{1c}

^aEge Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir / Türkiye

^bEge Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir / Türkiye

^{1c}İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir / Türkiye

^aORCID No: [0000-0002-5978-3957](https://orcid.org/0000-0002-5978-3957) ^bORCID No: [0000-0001-8727-3279](https://orcid.org/0000-0001-8727-3279) ^cORCID No: [0000-0002-9846-8992](https://orcid.org/0000-0002-9846-8992)

Geliş Tarihi: 10 Ekim 2018, Kabul Tarihi: 01 Nisan 2019, Yayın Tarihi: 21 Haziran 2019

ÖZET

Araştırmanın amacı, gençlerin yaşlılara yönelik algılarının belirlenmesi, yaşlılar ile iletişimlerini ve bakım için gereksinimlerini ortaya konulması konusunda gençlerin düşüncelerinin belirlenmesidir. Tanımlayıcı çalışma, dört farklı fakülteden olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilen 120 öğrenci ile gerçekleştirildi. Gençlerin %25'inin ailesinde ve %76,7'sinin yakın çevresinde yaşlı bulunmaktadır. Gençlerin %48'inin yaşlıyla yaşamak istediği, nedenininse deneyimlerden faydalanması (%50) ve sevmesi (%25) olduğu, buna karşın gençlerin %60'ının yaşlıları huysuz, sıkıcı bulduğu için yaşlılarla yaşamak istemediği bildirilmiştir. %58,4'ü yaşlıyla orta düzeyde anlaşabilmekte ve %35,8'i yaşlıların bakım yükünü orta düzeyde bulmaktadır. %74,2'si kuşak çatışması yaşadığını düşünmekte ve %63,3'ü ana-babasıyla yaşamayı istemektedir. %39,2'si yaşlılık dönemini yaşının çocukları yanında, %34,2'ünün ise çocuklarına yakın fakat kendi evinde geçirmesi gerektiğini düşünmektedirler. Cinsiyetin ve gençlerin okuduğu okulun türünün mitleri etkilediği saptanmıştır ($p<0,05$). Gençlerin okuduğu okulun türüyle ana-babasıyla yaşamayı istemeleri arasında anlamlı ilişki vardır ($p<0,05$). Yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni hizmet modellerinin geliştirilmesi, aile yanında bakım verilen yaşlıya profesyonel hizmet desteği sunulması, danışmanlık ve destek hizmetleri artırılması ve gerekli düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: Yaşlı, yaşlılık algısı, gençlik

Investigate young peoples' perception, attitudes and perspectives on aging

ABSTRACT

The aim of the study is to determine the young people's perceptions about the elderly, to communicate with the elderly and to determine the opinions of young people about their needs for care. The descriptive study was implemented with 120 students who were selected by random sampling method in four different faculties. 25% of young people are in the family and 76,7% are in the immediate vicinity of the elderly. It was reported that 48% of the young people wanted to live with age, because of the experience (50%) and liking (25%); whereas 60% of the young people do not want to live with the elderly. 58,4% of them are negotiate moderately and 35,8% of them have found burden moderate level of care of the elderly. 74,2% thought that they have a generational conflict and 63,3% want to live with their parents. 39,2% think that the old age period should be close to the children of the elderly and 34,2% should be close to their children but at home. It was found that the gender of the youth and the school type were related to the myths ($p<0,05$). There is a meaningful relationship between young people's school type and wishes to live with their parents' ($p<0,05$). There is a need to develop new care models, to provide elderly professional service support with family care, to increase counselling and support services, and to make necessary arrangements.

Key words: Elderly, elderly perception, youth

1.GİRİŞ

Gilgamiş destanıyla başlayan ölümsüzlük düşü, günümüzde uzun yaşam ve sağlıklı olma hayaline dönüşmüştür. Hızlı gelişen teknoloji, yaşam süresinin uzamasına ancak yaşlanmaya yol açmıştır. Dönüşen, küreselleşen ve yaşanan dijital dünyada yirmi birinci yüzyılda en önemli demografik dönüşümlerden birisi yaşlı nüfusun gittikçe artmasıdır. Bu nedenle gençlerle yaşlıların etkileşimi daha da artacaktır. İçinde yaşadığımız toplum, yetiştiğimiz çevre, kültürel yapımız, yaşlılık algımızı, yaşının tanımlanma biçimini, yaşlıların davranışlarını, yaşlılara nasıl davranılacağına ilişkin görüş ve düşüncelerimizi etkiler (Bayık, Erefe, Özgür, Özsoy, Uysal, vd., 2003; Ergen, 2008; Eylem planı, 2015).

Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı nüfusun 2018 yılında %8,7 oranında, 2023 yılında %10,2 oranında, 2040 yılında %16,3 oranında, 2060'ta ise %22,6 ve 2080'de %25,6 olabileceği tahmin edilmektedir (TNSA, 2018). Türkiye'de 2013 yılında yaşlı nüfus %7,7 iken 2017 yılında %8,5'e yükselmiştir (TÜİK, 2018). Bu durum Türkiye'de geçici bir gençleşme dönemi olduğunu göstermektedir. Dünya'nın pek çok yerinde ve ülkemizde yürütülen çalışmalarda yaşlıya primer bakım verenlerin büyük çoğunluğunun orta yaş döneminde olması (40-59 yaş), kadın ve yaşının çocuğu olması dikkat çekicidir (Toseland, Smith & McCallion, 2001; Altay & Avcı, 2009; HASUDER, 2012, Eylem Planı, 2007). Yapılan Türk aile yapısı araştırmalarında kendilerine bakamayacak kadar yaşlandıklarında huzurevine gitmek isteyenlerin

%7,7 oranında 65 yaş ve üzeri yaştaki bireylerin olduğu bildirilmiştir (TÜİK, 2017). Bu konuda bakım verenlerin yaşadıkları gelir durumu, bakım verilen ortamın uygun koşullarda olmaması, zaman sorunu, kadının çalışması, sağlık durumu, bakıcının yaşam şekli, sosyal destekler, bakım yükünün ağırlığı gibi sorunların olması dikkat çekicidir (Tufan, 2006). Ülkemizde yaşlı nüfustaki artışa uygun olarak, Avrupa Sağlık Yaşlanma Strateji ve Eylem Planı (2012- 2020) ve Sağlık 2020 hedeflerine benzer şekilde, ülkemizde sağlıklı yaşlanmaya yönelik hedef ve stratejilerinin hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır (Eylem planı, 2015).

Almanya, Yunanistan, İtalya, Polonya, İsveç ve İngiltere’de yürütülen bir çalışmada; yaşlı bireye bakım verenlerin yaş ortalaması 55 olup, %76,3’ü kadın, %57,4’ü orta düzeyde eğitilmiş, %41’i çalışmakta, %86’sı bir, %14’ü iki ve üzeri yaşlıya bakım vermektedir. Bakım verenlerin %47,8’i yaşlıyla aynı evde yaşamakta ve hatta yaklaşık yarısının (%48,9) yaşlının çocuğu olduğunu, %57,3’ü bakım vermenin temel nedeninin duygusal bağlar olduğunu ifade etmişlerdir (McConatha, Schnell, Volkwein, Riley & Leach, 2003; McConatha, Hayta, Rieser-Danner & Polat, 2004). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşlı sağlığı ile ilgili sorunlar giderek önem kazanmıştır. Konuyla ilgili ülkemizde yaşanan en önemli gelişme, “Evde Bakım Hizmetleri Sunumu Hakkında Yönetmeliğin 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile evde bakım hizmetlerine yönelik multidisipliner çalışmaların artması olmuştur (Sağlık Bakanlığı Yönetmelik, 2005). TÜİK (2014) verilerine göre, 2014 yılında evde bakım hizmetlerinden yararlanan birey sayısı 456.031 ve harcama tutarı 3.982.549 TL ile 2007 yılında 28.583 kişi ve 35.387 TL’nin üzerine katlanması bu konuda yürütülen çalışmaların önemini göstermektedir. Kadınların da çalışma yaşamına katılması ile gençlerin yaşlılığa bakış açısı kuşaklar arasında zamanla değişerek yaşlılara verilen sosyal desteğin ve yaşlıya verilen bakımın azalmasına yol açmıştır. Türk toplumunda aile bağlarının güçlü olmasından hareketle, yaşlılara ailede bakım verme ve onları barındırma yönünde bir görüş hakimdir. Yaşlılarda sosyal desteklerin fazla olması psikolojik sorunları ve yaşlılığın getirdiği sorunlarla baş etmelerinde önemlidir (Bilir, 2004; Altay & Avcı, 2009). Yaşlılara aile içinde ve toplumda bakım sağlamada yaşlıların toplumla bütünleşmesini statü ve rollerinin korunması işlevlerinin artırılması gereklidir. Yaşam doyumunun sağlanmasında genç ve yaşlı ilişkilerinin belirlenmesine ve gençlerin yaşlılık algısı belirlenmelidir. Gençler yaşlılara destek olsalar bile yaşlılığı ve yaşlılıkta yaşanan değişimleri anlama konusunda yetersiz kalabilmektedir. Bundan dolayı, yaşlıların aile içindeki ve toplumdaki konumları hakkında yargıya varabilmek için gençlerin yaşlıları nasıl algıladıklarının bilinmesine gerek vardır.

Bu çalışmanın amacı; gençlerin yaşlılara yönelik algılarının belirlenmesi, yaşlılar ile iletişimlerini ve bakım için gereksinimlerini ortaya konulması

konusunda gençlerin düşüncelerinin belirlenmesidir. Bu nedenle, gençlerin yaşlanmanın yararları, zararları, yaşlılık özellikleri ile ilgili mitler, yaşlılar ile yaşama istekleri, yaşlılığı algılamaya biçimleri ve sağlıklı yaşlanma öneri ve davranışları gibi konulardaki düşüncelerinin belirlenmesi önemli görülmektedir.

Farklı eğitim ve danışmanlık yaklaşımları ile yaşlı- genç kuşak arasında daha güçlü bağların kurulması sağlanabilecektir. Bu hem yaşlıların sağlıklı yaşlanma süreçlerine etki edebilecek hem de toplum sağlığı açısından yararlı olacaktır. Bu nedenle yaşlılara sağlanacak destek son derece önemlidir.

2.MATERYAL VE YÖNTEM

Tanımlayıcı araştırmanın evrenini İzmir’de bir Üniversitede okuyan 42849 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden olasılıksız örnekleme yöntemi ile Hemşirelik Fakültesinden 50 (%41,6), Fen Fakültesinden 27 (%22,5), Edebiyat Fakültesinden 20 (%16,7) ve Tıp Fakültesinden 23 (%19,2) olmak üzere toplam 120 öğrenci örnekleme seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak literatür bilgilerine göre araştırmacı tarafından hazırlanan 31 soruluk (açık ve kapalı uçlu sorular) anket formu yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Bu anket formu, gençlerin yaşlılık özellikleri ile ilgili mitleri, yaşlılarla yaşama isteği, yaşlılığı algılamaya, yaşlı bakımı hakkındaki görüşleri, sağlıklı yaşlanma için önerilerini içermektedir.

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 17.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde ve ki kare testleri kullanılmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için kurumlardan yazılı onam ve araştırmaya katılan öğrencilerden bilgilendirilmiş sözel onam alınmıştır.

3.BULGULAR

Araştırmaya katılan gençlerin yaş ortalaması 21,7±2,3 (dağılım, 18-25 yıl) yaştır ve büyük bir kısmı (%81,7) kadındır. Gençlerin anne (%45,8) ve babalarının (%52,5) eğitim düzeyi çoğunlukla ortaokul düzeyindedir. Gençlerin %63,3’ünün hanehalkı 4-6 bireyden ve %24,2’si ise 1-3 bireyden oluşmaktadır. Araştırma kapsamına alınan gençlerin yaşlı ile yaşama özellikleri incelendiğinde; %25’inin ailesinde %76,7’sinin ise yakın çevresinde bir yaşlı bulunmaktadır. Gençlerin %40’ı 1-5 yıldır ve %33,3’ü ise 6-10 yıldan beri yaşlı ile birlikte yaşamaktadır. Gençlerin çoğunluğu (%60) büyük anneleriyle, geri kalanı (%40) ise büyük babalarıyla birlikte yaşamaktadır. Gençlerin %40’ı 1-5 yıldır, %33,3’ü 6 ila 10 yıldır yaşlı ile birlikte yaşadığını belirtmiştir.

Gençlerin yaşlanmanın yararları ve zararları hakkındaki görüşleri incelendiğinde %30,8’i yaşlıların tecrübe edindirme, emekli ve söz sahibi olma (%16,7) konusunda yaşlanmanın yararlı olduğunu, %30’u ise fiziksel gücün azalması ve %21,7’si ise hastalıklar nedeni ile yaşlanmanın zararlı olduğu yolunda görüş bildirmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Gençlerin yaşlanmanın yararları ve zararları ile ilgili görüşleri

Gençlerin görüşleri	Sayı (%)
Yaşlanmanın yararları	
Emekli olma	20 (16,7)
Torun sahibi olma	15 (12,5)
Tecrübe sahibi olma	37 (30,8)
Söz sahibi olma	20 (16,7)
Saygı görme	15 (12,5)
Anlayış ve sabır kazanma	13 (10,8)
Yaşlanmanın zararları	
Hastalıklar	26 (21,7)
İşe yaramayan gözüyle bakılması	16 (13,3)
Fiziksel gücün azalması	36 (30,0)
Başkalarına ve bakıma muhtaç olma	22 (18,3)
Yalnız kalma	20 (16,7)
Toplam	120 (100,0)

Gençlerin yaşlanmanın bakımı ve yaşlılık sorunları ile ilgili görüşleri incelendiğinde; gençlerin %39,2'si yaşlılık dönemini yaşlanmanın çocuklarının yanında %34,2'si ise çocuklarının yakın fakat kendi evinde geçirmesi şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yaşlılıkta görülebilecek

sorunlar arasında gençler en çok hastalıkları fazla (%75) olarak yanıtlamışlardır (Tablo 2).

Tablo 2. Gençlerin yaşlanmanın yaşlanmanın bakımı ve yaşlılık sorunları ilgili görüşleri

Gençlerin görüşleri	Sayı (%)
Yaşlılık dönemini geçirmesi gereken yer	
Evde yalnız veya eşyle	19 (15,8)
Çocuklarının yanında	47 (39,2)
Huzurevinde	8 (6,7)
Evinde bakıcıyla	5 (4,2)
Çocuklarına yakın fakat evinde yaşamalı	41 (34,2)
Yaşlılık Sorunları	
Hastalıklar	90 (75,0)
Ekonomik yetersizlikler	10 (8,3)
Sosyal sorunlar	19 (15,8)
Diğer	1 (0,8)
Toplam	120 (100,0)

Gençlerin yaşlılık özellikleri ile ilgili mitlere yönelik görüşleri Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3. Gençlerin yaşlılık özellikleri ile ilgili mitlere yönelik görüşleri

Mitler	DOĞRU	YANLIŞ
	Sayı (%)	Sayı (%)
Hafıza kaybı olur	79 (65,8)	41 (34,2)
Beş duyu azalma olur	111 (92,5)	9 (7,5)
Solumun kapasiteleri azalır	83 (69,2)	37 (30,8)
Fizik güç azalır	104 (86,7)	16 (13,3)
Etkili çalışamazlar	83 (69,2)	37 (30,8)
Tepki verme güçleri yavaştır	79 (65,8)	41 (34,2)
Cinsellik azalır	48 (40,0)	72 (60,0)
Çoğu huysuzdur	47 (39,2)	73 (60,8)
Alışkanlıkları değiştiremez	67 (55,8)	53 (44,2)
Yaşlılar bir şey öğrenemez	21 (17,5)	99 (82,5)

Gençlerin %79'u yaşlıda hafıza kaybı ve %92,5'i ise beş duyu azalmanın oluşacağını düşünmektedir. Gençler arasında yaşlıda fizik gücün azaldığı (%86,7), tepki gücünün yavaşladığı (%65,8) inancı ile ilgili yaygın bir kanı vardır. Gençlerin %69,2'si solumun kapasitelerinin azalacağını ve etkili çalışamayacaklarına inanmaktadır. Bununla birlikte, gençler yaşlanmanın alışkanlıklarını değiştirmenin mümkün olmadığı (%55,8), yaşlılarda cinselliğin azalacağı (%60), huysuz oldukları (%60,8) ve bir şey öğrenemedikleri (%82,5) yönünde olumsuz görüş bildirmişlerdir.

Araştırma kapsamına alınan gençlerin öğrenim gördükleri okula göre gençlerin yaşlılık özellikleri ile ilgili mitlere yönelik görüşleri karşılaştırıldığında "beş duyu azalma olur" sorusuna verilen yanıtın durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Araştırma kapsamına alınan gençlerin öğrenim gördükleri okula göre gençlerin yaşlılık özellikleri ile ilgili mitlere yönelik görüşleri karşılaştırıldığında "alışkanlıkları değişmez" sorusuna verilen yanıt ile öğrenim durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Araştırma

kapsamına alınan gençlerin cinsiyet ile doğru mitlere göre görüşleri incelendiğinde; anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$), yanlış mitlere yönelik cinsiyet rolleri karşılaştırıldığında "huysuzdur" ($p<0,01$) ve "öğrenemezler" sorusuna verilen yanıt ($p<0,05$) ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan gençlerin ailesinde yaşlı olup olmaması bilgileri ve doğru mitler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Yaşlılıkta cinsellik azalır miti ile bireyin ailesinde yaşlı olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0,05$).

Gençlerin yaşlılar ile birlikte yaşama istekleri Tablo 4'te yer almaktadır. Gençlerin %48'inin bir yaşlı ile yaşamak istediği, bunun nedeninin ise en fazla yaşlanın deneyimlerinden faydalanan olması (%50) ve sevmesi (%25) olduğu gözlenmiştir. Gençlerin %60'ının yaşlılarla yaşamak istememelerinin en büyük sebepleri arasında yaşlıları %25'inin huysuz, sıkıcı bulması ve gençlerin yalnız yaşamayı tercih etmesidir. Gençlerin yaşlıyı anlama düzeylerine baktığımızda, gençlerin %58,4'ü yaşlıyla orta düzeyde anlaşabilmektedir. Yine gençlerin birçoğu yaşlıların bakım yükünü (%35,8) orta düzeyde bulmaktadır.

Tablo 4. Gençlerin yaşlılar ile yaşama istekleri ile ilgili görüşleri

Yaşlılarla birlikte yaşama isteği	Sayı (%)
Tamdığı yaşlılar arasında birlikte yaşamayı istediği yaşlı olup olmadığı	
Evet, var	48 (40,0)
Hayır, yok	72 (60,0)
Yaşlı ile yaşamayı isteme nedeni	
Deneyimlerinden faydalanma	24 (50,0)
Destek olması ve beni sevmesi	6 (12,5)
İyi anlaşıyor olmam	6 (12,5)
Sevdiğim için	12 (25,0)
Yaşlı ile yaşamayı istememe nedeni	
Huysuz olmaları	18 (25,0)
Her şeye karışmaları	12 (16,6)
Sıkıcı olmaları	18 (25,0)
Memnuniyetsiz olmaları	6 (12,5)
Yalnız yaşamak istediğim için	18 (25,0)
İleride anne ve babayla yaşamak isteme	
Evet	76 (63,3)
Hayır	44 (36,7)

Yaşlılık algısı incelendiğinde, gençlerde yaşlanmanın verdiği korku %39,2 oranında orta düzeydedir. Yine kuşak çatışması yaşadığını düşünen genç oranı (%74,2) oldukça yüksektir buna karşın anne ve babasıyla yaşamayı isteyen genç oranı (%63,3) biraz daha düşüktür (Tablo 5).

Araştırma kapsamına alınan gençlerin öğrenim gördükleri okul türü ile kuşak çatışması arasında ilişki yokken ($X^2=3,51$, $p>0,05$), okul türü ile ailesiyle (anne ve babasıyla) yaşamak istemeleri arasında anlamlı bir

ilişki vardır ($X^2=7,89$, $p<0,05$).

Tablo 5. Gençlerin yaşlılığı algılama görüşleri

Yaşlı ve yaşlılığı algılama	Sayı (%)
Yaşlıları anlama düzeyi	
Çok	24 (20,0)
Orta	70 (58,4)
Az	19 (15,8)
Hiç	7 (5,8)
Yaşlıya yönelik bakım yükü algısı	
Çok	15 (12,5)
Orta	43 (35,8)
Az	24 (20,0)
Hiç	38 (31,7)
Yaşlanmanın verdiği korku	
Çok	29 (24,2)
Orta	47 (39,2)
Az	33 (27,5)
Hiç	11 (9,2)
Yaşlıyla kuşak çatışması	
Evet	89 (74,2)
Hayır	31 (25,8)

Gençlerin cinsiyete göre ailesiyle yaşamak istemesi ($X^2=0,01$, $p>0,05$) ile cinsiyet ve kuşak çatışması arasında ilişki yoktur ($X^2=0,82$, $p>0,05$). Yine gençlerin ailesinde yaşlı bireyin olup olmaması ile anne babasıyla birlikte yaşam isteği ($X^2=3,06$, $p>0,05$) ve kuşak çatışması ($X^2=0,36$, $p>0,05$) arasında ilişki yoktur.

Gençlerin sağlıklı yaşlanma konusunda öneri ve davranışları Tablo 6'da incelenmiştir.

Tablo 6. Gençlerin sağlıklı yaşlanma konusunda önerileri ve sağlıklı yaşlanma davranışları

Gençlerin sağlıklı yaşlanma öneri ve davranışları	Öneriler Sayı (%)	Davranışlar Sayı (%)
Dengeli beslenme	25 (20,8)	30 (25,0)
Egzersiz, spor yapma	17 (14,2)	18 (15,0)
Sigara, alkol kullanma	17 (14,2)	21 (17,5)
Hastalıklara karşı önlem alma, erken tanı ve tedavi	25 (20,8)	1 (0,8)
Stresten uzak durma	24 (20,0)	5 (4,2)
Kilo almama	11 (9,2)	13 (10,8)
Bol su içme	1 (0,8)	4 (3,3)
Bir şey yapmıyorum	0 (0,0)	28 (23,3)
Toplam	120 (100,0)	120 (100,0)

Gençlerin %20,8'inin dengeli beslenme ve hastalıklara karşı önlem alıp erken tanı ve tedaviyi önerdikleri yine %20'si stresten uzak durmayı önerdikleri saptanmıştır. Buna karşın; gençlerin sağlıklı yaşlanma ile ilgili davranışlarına bakıldığında ise, %25'inin dengeli beslenme davranışı gösterdiklerini, %17,5'i sigara alkol kullandığını %23,3'ü de bir şey yapmadıklarını belirtmiştir.

4.TARTIŞMA

Yaşlılık eksilme veya artma dönemi, yani olgunluk dönemi olarak tanımlanabilir. Yaşlandıkça bedensel ve biyolojik yetelerde gerileme ve aksaklıklar yaşanırken ruhsal ve sosyal alanda kazanımlar yaşanmaktadır. Yaşlılıkla ilgili doğru tutumlar olduğu kadar yaşlılığı sona yaklaşım olarak gören yanlış inanış ve kalıp yargılar mevcuttur. Fiziksel yargılar (aktif yaşamın olmaması, zihinsel süreçlerde gerileme, algılamada ve

yaratıcı yeteneklerde azalma), ruhsal ve sosyal kalıp yargılar (yalnız, aileleri tarafından terk edilen, bağımlı, sosyal güvence eksikliği, boş zamanlarını değerlendirilmediği uğraşların olmaması, eş ve statü kaybı, saygınlığını yitirme) vardır (Toprak, Soydal, Bal, İnan, Aksakal, & Altınyollar, 2002; Bayık, Erefe, Özgür, Özsoy, Uysal, vd., 2003; Eylem planı, 2007).

Gençlerin yaşlanmanın yarar ve zararlarına ilişkin görüşleri değerlendirildiği bu çalışmada; yaşadığımız yüzyılda modernleşme süreci içerisinde çalışmada gençlerin bir kısmının (%30,8) yaşlıların tecrübelerinden yararlanma, emekli ve söz sahibi olma (%16,7) konusunda yararlı olduklarını düşünmesi onların bilgi ve deneyimlerine saygı duyması önemli hatta sevindirici bir bulgudur. Araştırmada, yaşlanma ile birlikte bilgelik ve sosyal yetilerde gelişme (tecrübe artışı, söz sahibi olma, saygı görme, anlayış ve sabır kazanma) toplum düzeyinde gelişmelerin yaşanması ve gençlere bu bilgilerini aktarabilme açısından oldukça yararlı olduğu düşünülmektedir. Kent ortamında yürütülen Ulusal Eylem Planı çalışmasında (2007) geleneksel bakım anlayışının devam ettiği görülmüştür. Bilir (2009)'yaşlılık ve halk sağlığı, yaşlılık gerçeği adlı yaptığı çalışmasında da yaşlıların bu düşünceye katıldıklarını ortaya koymuştur. Yapılan bu çalışmada; yaşlıların çoğunluğu (%84,4), yaşlılığı saygı görmek olarak değerlendirmişler ve yaşlıların yarıdan fazlası (%64,4) kendini yaşlı hissettiğini söylerken bile yaşlılığa olumlu iyi bir şey olarak ifade ettikleri bulgulanmıştır. Yaşlılar yaşlılığı, saygı görmek (%84,4), emeklilik (%74,7), dinlenmek (%63,8), daha az sorumluluk taşımak (%50,8), her şey için daha çok zaman ayırmak (%35,7) şeklinde değerlendirmişlerdir (Bilir, 2004).

Ülkemizde de yaşlılık ile ilgili politikaların düzenlenmesi gereklidir. Çünkü, yaşlanmaya bakış açısı, sadece bakım verme değil, yaşlının sosyal anlamda izolasyonunu engelleme, rol ve statüsünü yeniden kazanması, işlevlerini artırma yönünde sağlığının koruyucu ve geliştirici yönde aktiviteleri içermelidir. Gençlerin yaşlının bakımı ve yaşlılık sorunları ilgili görüşlerine yönelik araştırmalar incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin yaşlı bireylere karşı olumlu tutum içinde oldukları (McConatha, Hayta, Rieser-Danner & Polat, 2004; Ryan, Melby & Mitchell, 2007; Voogt, Mickus, Santiago & Herman, 2008), özellikle kız öğrencilerin yaşlı bireylere daha olumlu tutum içinde oldukları bildirilmiştir (McConatha, Schnell, Volkwein, Riley & Leach, 2003; Fitzgerald, Wray, Halter, Williams & Supiano, 2003). Araştırmada Türk toplumunun geleneksel aile yapısı düşünüldüğünde, yaşlının sözünü dinleme ve yaşlıya sahip çıkma ve kadının bakım verici rolü göz önünde bulundurulduğunda kız öğrencilerin daha olumlu tutum içinde olduklarını söylemek mümkündür. McKinlay & Cowan (2003) araştırmalarında, hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara karşı olumlu tutum içinde olduklarını Fitzgerald ve ark. (2003) ise, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu tutum içinde oldukları saptamışlardır. Yürütülen iki çalışmada da öğrencilerin mezuniyet sonrası yaşlı ile çalışmak ve yaşlının deneyimlerinden yararlanmak istediklerini bildirmişlerdir (Şenol-Çelik, Kapucu, Tuna & Akkuş, 2010; Kulakçı, 2010).

Gençlerin yaşlanmanın yarar ve zararlarına ilişkin

görüşleri incelendiğinde; çalışmada gençlerin dörtte birinde (%30) fiziksel gücün azalması ve bir kısmında ise (%21,7) hastalıkların zararlı olduğu yönünde görüş bildirdikleri gözlenmiştir. Olak ve Tümer (2017) ise, araştırmalarında orta düzeyde yaşlının yaşamının sınırlandığını bildirmişlerdir. Yürütülen araştırmalarda yaşlıların çoğunluğu (%70) yaşlılığı başlarına gelen kötü bir olay, hastalık ve ölüm olarak (Bilir, 2004); öğrenciler ise; ümitsizlik, bağımlılık, yalnızlık, üretkenliğin sona ermesi ve ölümü bekleme olarak tanımlamışlardır (Kulakçı, 2010; Şenol-Çelik, Kapucu, Tuna & Akkuş, 2010).

Kişinin yaşlılıkta yaşanan değişimlere karşı kabullenme duygusu, gençliğinde yaşlanmaya karşı içinde bulunduğu tutumdan kaynaklanmaktadır (Bilir, 2004). Araştırmada fiziksel açıdan (hafıza kaybı, beş duyu azalma, solunum kapasitesinde, fizik güçte ve tepki verme gücünde azalma, hastalıklar) gençlerin çoğunluğunda olumsuz görüşlerin olduğu dikkat çekmektedir. Bilişsel (%82,5), ruhsal (huysuzluk, yalnızlık) ve sosyal (etkili çalışma durumu, bakıma muhtaçlık) alana yönelik yetilerde olumlu ve olumsuz yöndeki görüşler dikkat çekicidir. Benzer şekilde bir çalışmada, gençlerin yaşlılara karşı negatif görüşlere sahip olma durumları ile ilgili olarak, gençler yaşlıların işitme (%52,9) ve görme sorunu (%47,9) yaşadıklarını, %42,9 birine bağımlı, %26,9 hasta, %16'sı içine kapanık, %11,8 eğitilemez, %10,9 ben merkezci, %8,4 bilgisiz, %6,7 misafirden/ arkadaşlarından kaçan, %5 kirli, ve önemsiz şekilde görüşleri olduğunu bildirmişlerdir (Asley & Ball, 1999). Araştırma bulgularına benzer şekilde, Adıbelli, Türkoğlu & Kılıç (2013) öğrenci hemşirelerle yürüttüğü çalışmasında öğrencilerin bir çoğunun yaşlılığı yoksulluk, işe yaramazlık ve pasiflik olarak algıladıklarını saptamıştır. Araştırmada gençlerin %39,2'si yaşlıların huysuz ve yarıdan fazlası (%55,8) alışkanlıklarının değiştirilemez olduğunu bildirmiştir. Haught, Walls, Laney, Leavel, ve Stuzen (1999)'un yaptığı çalışmada, genç yaşta öğrencilerin, yaşlıların sinirli ve sıkıcı olduğunu ifade etmesine karşın daha ileri yaştaki adolesan öğrencilerin "*yaşlılar çok sık kırgın olmazlar*" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Gençlerin %42'sinin ise, yaşlıların çoğu zaman mutsuz olduğunu ifade ettiklerini bildirmişlerdir. Bununla birlikte, gençlerin %74'ü yaşlıların değişmeyeceğini kendi bildiği gibi davranacağını belirtmişlerdir (Haught, Walls, Laney, Leavel, & Stuzen, 1999). Asley & Ball (1999) araştırmalarında gençlerin %31,1'i yaşlıları sinirli ve %29,4'ü dar görüşlü olarak değerlendirmiştir. Yapılan çalışmada gençlerin bir kısmı (%17,5) yaşlıların bir şey öğrenemeyeceklerini beyan etmesine karşın, Haught ve ark (1999) çocuk ve adolesanların yaşlılığa bakışı konulu araştırmalarında, gençlerin %70'i yaşlıların gençlere göre daha uzun sürede öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmada gençlerin neredeyse yarıya yakınının (%40) yaşlılarda cinsellik algısının olmadığı konusundaki görüşlerin olması, toplumsal açıdan bu konuya karşı hala geleneksel bir bakış açısının sürdüğünü göstermektedir. Bu durum cinsellikle ilgili konuların toplumda konuşulmamasından kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte yapılan çalışmada, cinselliğin azalması ile ailesinde yaşlı olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (p<0,05). Antalya'da 300 öğrenci ile yürütülen bir çalışmada

gençlerin yaşlılara olumsuz gözle baktıklarını, kırsal alanda yetişen Ziraat fakültesi öğrencilerinin kentsel alana göre yaşlılara karşı olumlu tutumlara sahip oldukları, tıp, hemşirelik öğrencilerinin ise daha olumsuz tutumlar içinde oldukları saptanmıştır (Tufan, 2007). Toplumun sosyokültürel yapısı içinde yaşlı bireylere geçmiş dönemin temsilcisi olarak veya nesli tükenmeye yüz tutan dinazorlar olarak bakılabilir. Bu tür algılar toplumun algılama hatası ve ön yargılarına dayanmaktadır (Tufan, 2007). Yaşlanmayla birlikte fiziksel ve mental kapasitesinin azalması ile üretkenlik işlevinden uzaklaşması, maddi güvence yokluğu, bağımsızlığını kaybetme yaşlı bireyin yalnızlaşmasına neden olabilir (Toprak, Soydal, Bal, İnan, Aksakal & Altinyollar, 2002, Eylem Planı, 2007, Eylem planı, 2015). Tüm dünyada yaşlılara ve yaşlanmaya karşı gelişen olumsuz tutumlar çok önemli bir sorundur. Sosyal programlara ve yeniden düzenlenecek politikalara ihtiyaç vardır. Yaşlı bireylerin gereksinimlerine yönelik uygulanacak program ve politikalar gençlerle uyum içinde oryante edilerek yaşlılar aktifleştirilebilir ve topluma kazandırılabilir ve birçok hastalık önenebilir.

Araştırmada gençlerin cinsiyetinin, öğrenim gördükleri okul türünün, mitleri etkilediği saptanmıştır ($p < 0,05$). Araştırma bulguları ile benzer olarak, Güven (2013)'in yaşlı ayrımcılığının nedenlerini incelediği araştırmasında etkili faktörlerin cinsiyet, öğrenim gördüğü bölüm, sınıf düzeyi olduğunu belirlemiştir. Benzer araştırmalarda yine, yaş ve cinsiyet sınıfının, yaşlı sağlığı ile ilgili bir kursa katılmış olmanın gençlerin yaşlılar üzerinde düşündükleri mitlerin üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Yıldırım, 2012; Adıbelli, 2013).

Yaşlıya bakış açısı, kişisel ve kültürel özelliklerden etkilenmektedir. Kişisel açıdan yaşlılık ve yaş almaya ilişkin kişinin kendi bakış açısı önemli bir belirleyicidir ve bu durum genellikle yetiştirildiğimiz çevre, sosyalleştirdiğimiz ortamlar ve yaşlılığa ilişkin öğrendiğimiz kabullerle ilgilidir (Buz, 2015; Olak & Tümer, 2017). Araştırmada gençlerin yaşlı ile birlikte yaşamasının (%25'inin ailesinde %76,7'sinin ise yakın çevresinde), yarıya yakınının ise yaşlı ile birlikte yaşamayı istemesinin (%48), hayatının bir döneminde yaşlı ile birlikte yaşamasının veya yaşlı ile sürekli etkileşim halinde olmasının yine yaşlılara karşı olumlu tutum içinde olmalarının bir göstergesi olabilir. Araştırmada yaşlı ile birlikte yaşama isteğinin nedeni gençlerin yarısının yaşlının deneyimlerinden faydalanma ve dörtte birinin onu sevmesi olarak bildirilmiştir. Olak ve Tümer (2017) yürüttüğü araştırmasında birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin daha olumlu tutum içinde olduklarını bildirmiştir. Yaşlılığa karşı tutumların ve inançların farklı olması öğrencilerin eğitim gördükleri okulun türü, kültürel etkiler, yaşlı ile birlikte yaşama ve etkileşim gibi pek çok faktör etkili olabilir. Türk Aile Yapısı araştırmasında katılımcıların yarıya yakınının (%37,6) yaşlandığında çocuklarıyla birlikte yaşamayı istediklerini, bir kısmının (%29,4) evde bakım hizmeti alma ve huzurevine gitmek istediği (%11) bildirilmiştir (TÜİK, 2017). Hemşirelik öğrencileri ile yürütülen bir araştırmada, bir ailesi olunca ebeveynleri ile yaşamak isteyip istememesinin, daha önce veya şu an yaşlı bir akraba aile yaşamış olma durumunun yaşlılara karşı tutumları etkilediğine dair bulgular saptanmıştır

(Yıldırım, 2012). Araştırmada destek olma, iyi anlaşma ve sevgi gibi duyguların yaşlı ile yaşam isteğini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Yardım ve destek beklentisinin karşılıklı olduğu söylenebilir. Toseland (2001); yaşlı bireyin bilgi ve deneyimlerini genç aktarmasının mutluluk kaynağı oluşturduğunu minnettarlık, duygusal bağlılık, sevgi ve empati gibi duyguların yaşlı ile yaşama isteğini olumlu yönde etkilediğini bildirmiştir. Adıbelli (2013) araştırmasında, öğrencilerin yaşlıları can sıkıcı olarak değerlendirmediklerini bildirmişlerdir. Güven (2013) yürüttüğü araştırmasında, öğrencilerin anne ve babası ile yaşamayı isteyenlerin yaşlılara karşı olumlu duygular besledikleri, anne ve babası ile yaşamayı isteme nedeninin ana-babaya destek olmak olduğunu bildirmişlerdir. Toseland (2001) yürüttüğü araştırmasında, aile üyelerinin yaşlıya bakmak isteme nedeninin, aile dayanışması ve evlat olma sorumluluğu gibi değerlerin olduğunu bildirmiştir. Araştırmada, öğrencilerin ana ve babalarıyla birlikte yaşamak isteme nedeni onlara destek olma, bakım gereksinimlerini karşılayacaklarının göstergesi olabilir. Yürütülen araştırmalarda, üniversite öğrencilerinden büyükanne ve büyükbabası/ yaşlı ile yaşayanların yaşlılara karşı daha olumlu tutum ve iletişim içinde oldukları bildirilmiştir (McConatha, Hayta, Rieser-Danner & Polat, 2004; Voogt ve ark., 2008; Yıldırım, 2012). Özcan, Nural ve Karataş (1992)'in 103 kadınla yürüttüğü çalışmada kadınların yaşlı ile birlikte yaşamaya ilişkin olumlu görüşleri incelemiş, "*Manevi destek olması ve tecrübelerinden yararlanma (%15,4)*", ayrıca "*Ev işlerinde yardımcı olması (%10,7)*" şeklinde duygularını ifade ettikleri gözlenmiştir.

Araştırmada, gençlerin çoğunluğunun (%60) yaşlılarla yaşamak istememelerinin nedeninin yaşlıları huysuz ve sıkıcı bulması ve gençlerin yalnız yaşamayı tercih etmesi (%25), her şeye karışmaları (%16,6) ve memnuniyetsizlik (%12,5) olarak saptanmıştır. Güven (2013)'in araştırma bulguları ile benzer şekilde öğrencilerin, ebeveyni ile yaşamak istememe nedenini özgür kalma isteği ve yaşlıyı yük olarak algılama olarak ifade ettikleri ve yaşlı ile birlikte yaşamaya karşı olumsuz tutum sergiledikleri gözlenmiştir. Yine, Özcan, Nural ve Karataş (1992)'in yürüttüğü çalışmada ise, kadınların yaşlılar ile ilgili yaşamaya ilişkin olumsuz görüşleri incelendiğinde "*Evimde istediğim gibi hareket edemiyorum (%21,3)*", "*Herşeye karışıyor (%14,8)*", "*Sürekliliği ve sorumluluk gerektiriyor (%11,2)*" şeklinde bildirdikleri gözlenmiştir.

Araştırmada, yaşlılık algısı incelendiğinde gençlerde yaşlanmanın verdiği korku %39,2 oranında orta düzeydedir. Toplum yaşlılığı yanlış basmakalıp yargılarla değerlendirdikleri, yaşlı denilince sağlığını ve bağımsızlığını kaybetmiş, bakıma muhtaç, yürüme güçlükleri olan, mutsuz, değişime kapalı, toplumdaki soyutlanma yaşayan yalnız ve izole bir birey akla gelebilmekte ve korku duyulmaktadır (Eylem Planı, 2007).

Yapılan çalışmada, gençlerin yarıdan fazlasının (%58,4) yaşlıyla orta düzeyde anlaşabildiği saptanmıştır. Kuşak çatışması yaşadığını düşünen genç oranı (%74,2) oldukça yüksek bulunmuş, buna karşın anne ve babasıyla yaşamayı isteyen genç oranı (%63,3) biraz daha düşük olarak saptanmıştır. Araştırmada

gençlerin öğrenim gördüğü okul türünün ileride ebeveyni ile birlikte yaşama isteğini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Buna göre, özellikle hemşirelik gibi bakım verilen ve iletişimi gerektiren mesleklerde yaşlı ile birlikte yaşamaya karşı daha olumlu tutum geliştirebilirler. Özcan, Nural ve Karataş (1992)'ın yürüttüğü araştırmada, gençlerin gelecekte çocukları ile oturmayı isteyenlerin %40 oranında olduğu saptanmıştır. "Oğlum büyüttüm bakacak (%20)" şeklinde geleneksel değerlerini, "Çocuklarımdan ayrılmam" diyerek duygusal bağlılıklarını "İhtiyacım olursa (%10,5)" diyerek fiziksel ve ekonomik bağlılıklarını vurgulamışlardır. Çocuklarıyla birlikte oturmayı istemeyenler için "Kendi hayatlarını yaşasınlar (%40,3)", "Şimdiki zamanda olmaz (%12,1)" diyerek sosyal değerlerdeki değişmeyi ve geniş ailelerin küçülmesini vurgulamıştır. McConatha ve ark., (2004) ve Yıldırım (2012) yürüttükleri araştırmalarında ise, ebeveynler ile çocukları arasında kültürden gelen bir bağ olduğunu ve geleneksel yapıda çocukların yaşlının ihtiyaçlarını karşıladığını saptamışlardır. Yapılan araştırma da geleneksel yapıya uygun olarak yaşlılara bakma ve barındırma yönünde bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Gençlerin yaşlının yaşlanma dönemini geçireceği yer konusunda büyük bir kısmının (%39,2) çocuklarının yanında veya çocuklarına yakın (%34,2) geçirmesi gerektiği şeklinde görüş belirtmişlerdir. TÜİK (2014) verilerine göre, yaşlıların %62,9'u mutlu olduğunu, bu oran içinde erkeklerin yarısından fazlasının (%63), kadınların ise %62,7'sinin mutlu olduğu; en önemli mutluluk kaynağının ise aileleri olduğu bildirilmiştir. Yaşlı bireylerin mutluluk kaynağı olan kişilerin %71,4'ün tüm aile bireylerinin, %14,7'sinde çocukları olduğu %6,4'ünde eşi olduğu ve %4,1'inde torunları olduğu saptanmıştır. Yaşlıların büyük aile içinde birlikte yaşamasının yaşlılık döneminde sosyal destek açısından önemli olduğu söylenebilir (Altay ve Avcı, 2009). Türk aile yapısı göz önünde bulundurulduğunda yaşlının bakımı aile içinde ve yaşlıyı çocuklarının evinde barındırması yönünde olduğu görülmektedir. Çocuklarının yetersiz kaldığı durumlarda yaşlı bakımını kurumlar üstlenmektedir (Kurt, Beyaztaş, & Erkol, 2010). Günümüzde yaşanan değişimler nedeniyle (eğitim olanaklarının artması, ekonomik nedenler, kadınların çalışma hayatına geçmesi gibi) aile işlevlerinde ve yaşam şeklinde değişimler yaşanmaya başlamıştır. Bu değişimler geleneksel aile yapısının ve geleneksel değerlerin yok olmasına sebep olmuştur. Çekirdek aileye dönüşüm yaşlının aile içindeki yerini ve otoritesini değiştirmiştir. Özellikle maddi güvencesi olmayan yaşlıların bakım sorunları artmıştır (Gitmez, 2000). Türkiye sağlıklı yaşlanma eylem planı ve uygulama programına (2015-2020) göre; yaşlı nüfusun artışına paralel olarak sağlık harcamaları, bakım ihtiyacı ve kronik hastalıkların toplam sağlık harcamalarındaki yükü tüm ülkeler için özellikle kronik hastalıklar açısından bir tehdit oluşturduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte gelecekte sağlık ve sosyal bakım ihtiyacında artışın çok ciddi boyutlarda olacağı öngörülmektedir (Eylem planı, 2015). Bakım verenlere destek olma ve mevcut kaynakları harekete geçirme programının, topluma dayalı, kapsamlı, aileyle iletişime ve işbirliğine açık, kültürel özelliklere uygun, ulaşılabilir, gereksinimleri karşılayabilen, ailenin sorumluluk üstlenmesine fırsat veren, ağırlıklı olarak

evde bakım hemşirelerinin desteğini içeren özelliklerde olması beklenir.

Araştırmada yaşlılıkta görülebilecek sorunlar arasında gençler en çok hastalık (%75), daha az oranda sosyal (%15,8) ve ekonomik (%8,3) sorunlar yaşadıklarını bildirmişlerdir. Sağlık durumu yaşlının yaşamının her yönünü etkilemektedir. Yaşlılık döneminde daha fazla kronik hastalık yaşandığından yaşlının yaşam memnuniyeti ve yaşam kalitesi olumsuz etkilenmektedir (Kurt, Beyaztaş, & Erkol, 2010). 65-79 yaş arasındaki yaşlıların %11,5'i günlük yaşam aktivitelerini (yemek yeme, giyinme, banyo yapma, gibi) yerine getirmede yardıma ihtiyaç duymaktadır (Eylem planı, 2015). Yaşlıların, geçimlerini sağlamaları yaşlılık döneminde zorlaşmıştır. Yaşlılar, meslek hayatlarından, sosyal ve kültürel çevrelerinden uzaklaşma sürecine girdiğinde yalnızlaşmaktadırlar (Kurt, Beyaztaş, & Erkol, 2010). TÜİK (2018) verilerine göre, yaşlıların iş gücüne katılımı %11,8 olmuş, yaşlının yoksulluk oranı 2012 yılına göre (%18,7) 2016 yılında %16'ya düşmüştür. 2016 yılı verilerine göre yaşlı kadınların (%17) erkeklerden (%14,7) daha yoksul olduğu görülmüştür. Tufan (2006) tarafından yapılan Gero-Atlas araştırmasına göre; fakirliğin, yaşlıların en önemli sorunu olduğunu, en zor durumda dul kadınların olduğunu saptamıştır. Hiçbir geliri olmayan 75 yaş üzerinde olan dul kadınların (%67) çocukları, akrabaları ve komşuları tarafından bakıldıkları bildirilmiştir (Kurt, Beyaztaş, & Erkol, 2010).

Araştırmada, gençlerin bir kısmı yaşlıların bakım yükünü (%35,8) orta düzeyde bulmaktadır. TÜİK (2018) verilerine göre, yaşlı bağımlılık oranı yani her çalışanın bakması gereken yaşlı sayısı 2013 yılında %11,3 iken, 2017 yılında %12,6'ya yükselmiştir ve 2030 yılında %19,6 olması beklenmektedir. Ailede yaşlıya bakım verme süreci, bakım verenlere pek çok fiziksel, psikolojik, emosyonel, sosyal ve ekonomik güçlüğü beraberinde getirmektedir (HASUDER, 2012; Eylem planı, 2007). Özellikle geleneksel yapıya sahip toplumlarda yaşlı, değer verilen ve saygı duyulan bir kişi iken, günümüzde yaşam koşullarının değişmesi ile birlikte değişen aile yapısı da yaşlıya verilen değerini kaybolmasına yol açmıştır. Fiziksel ve sosyal anlamda değişimler sonucunda yaşlı üretkenlik işlevinden uzaklaşan ve işe yaramazlık duygusu yaşayan bir birey haline dönüştürülmüştür. Bakım verenler yaşamlarını sevindiklerinin gereksinimleri doğrultusunda düzenlediğinden, bakım verenin sosyal etkinliklerden (eğlendirici, dinlendirici ve boş zaman aktiviteleri ve arkadaş ilişkilerinde kısıtlanma gibi) kısıtlanması sosyal destekte azalmaya, yalnız kalmasına, bakım verici rolde yalnız bırakılmış hissetmelerine, depresyon ve anksiyete yaşamasına yol açmaktadır (Toprak, Soydal, Bal, İnan, Aksakal & Altınyollar, 2002; Karahan & Güven, 2002; Tufan, 2006; HASUDER, 2012; Eylem planı, 2007). Emel ve Erdem (2003) çocukları ile aynı evi paylaşan yaşlıların bazı özelliklerini belirlemek amacı ile yaptığı çalışmada, yaşlıların %16'sının yalnız, %43,9 eşiyle ve %28,1'inin çocuklarıyla birlikte yaşadığını bildirmiştir. Yaş ortalaması 70,44 ± 7,38 olan yaşlılara bakım verenlerin yaş ortalamasının 36,78 ± 9,31 olduğu ve %80,6'sının kadın olduğu, ortalama 8,9 yıldır çocukları ile aynı evi paylaştıkları belirlenmiştir. Bakım verenlerin %34,4'u yaşlı ile birlikte yaşamaktan memnun olurken,

%56.6'sı ise yaşlının kendisi ile birlikte oturmaktan memnun olduğunu düşünmektedir. Bakım verenlerin %45,1'i yaşlıya bakım verebilecek bir başkasının olduğunu belirtmekte, %73,8'i yaşlının aileye katkısı olduğunu düşünmekte ve %65,6'sı yaşlı ile birlikte yaşama kararına kendisinin de katkısının olduğunu ifade etmektedir. Yaşlının bakım verici ile birlikte yaşamaktan memnun olma durumu arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur (Emel & Erdem, 2003). Yaşlıya bakım verenlerin genellikle kadınlar olması ve orta yaşlarda ev hanımlarından oluşması dikkat çekicidir (Öztop & Telsiz, 2001; Karahan ve Güven, 2002; Kurt, Beyaztaş & Erkol, 2010). Özcan, Nural ve Karataş (1992)'in 103 kadınla yürüttüğü çalışmada %42,7 kadın kayınpederiyle, %41,5'i kayınpeder ve kayınvalidesi ile birlikte yaşamaktadır. Kendi anne ve babasıyla oturanlar yalnızca %8,7'dir. Türk aile yapısı araştırmalarında yaşlıların genellikle kendi evlerinde, daha az oranda çocukları ile birlikte yaşamaları ve sadece %1'inin huzurevinde yaşaması Türk toplumunun yapısı açısından önemlidir (Eylem Planı, 2007). Bu da ülkemizdeki yaşlıların oğulları ile birlikte oturdukları geleneksel geniş aile yapısını yansıtmaktadır. Günümüz toplumunda bu konuda bakım verenlerin yaşadıkları sorunların kadının çalışma yaşamına katılması, gelir durumu, bakım verilen ortamın uygun koşullarda olmaması, zaman sorunu, sağlık durumu, bakımının yaşam şekli, sosyal destekler, bakım yükünün ağırlığı gibi sorunlarla artmış olması dikkat çekicidir (Tufan, 2006).

Başarılı yaşlanma ile ilgili program ve politikalar günümüzde aktif yaşamı, temel koşul olarak görmektedir. Yaşlı ile sosyal ilişkilerin ve üretkenliğin sürdürülerek yaşlı ile aktif etkileşim içerisinde bulunması gerekmektedir. Başarılı sağlık ve sosyal hizmet politikalarının geliştirilmesi; ileri yaşlara kadar kronik hastalıklar ile mücadelenin aktif bir şekilde yürütülmesi ile mümkün olacaktır. Bu amaçla ülkemiz eylem planında birinci basamak sağlık hizmetleri içerisinde yaşlı sağlığı ve aktif yaşlanma programı uygulanmaya başlanmıştır (Eylem planı, 2015). Araştırmada gençlerin sağlıklı yaşlanmak için öneri ve davranışları incelendiğinde %20,8'i erken tanı ve tedaviyi önermekte, %20'si stresten uzak durmayı, %14,2'si egzersiz ve spor yapmayı önermektedir. Yaşlılarda ileri yaşlarda yaşanan hastalıkları azaltmada dengeli beslenme, düzenli ve dengeli egzersiz fiziksel ve psikolojik sağlığı koruması için mutlaka yaşlılara önerilmelidir (Eylem planı, 2015). Bayık ve ark. (2004) yürüttükleri çalışmada sağlıklı olmanın anlamını yaşlıların %63,5'i sadece fiziksel iyilik, %18,6'sı fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden tam iyilik hali olarak belirtmişlerdir. Yaşlıların %20,4'ü sağlığı geliştirmede anne ve babalarından daha farklı bir uygulama yapmazken, %54,6'sı sağlıklı yaşam davranışları uygulamaktadır. Araştırmada gençlerin sağlıklı yaşlanma ile ilgili davranışlarına bakıldığında, %25'i dengeli beslenme davranışı gösterdikleri ve %15'i egzersiz yaptıklarını bildirmişlerdir. Yaşlılarda beslenme oldukça önemlidir (Eylem planı, 2015). Araştırmada gençlerin %17,5'i sigara alkol kullandığını belirtmiştir. TÜİK (2014) sonuçlarına göre, Türkiye genelinde 2012 yılında, yaşlılarda her gün düzenli tütün mamulü kullananların oranı %8,4; yaşlı erkeklerin %16 ve kadınların %2,6'dır. Eylem planı (2015) ile ülkemizde yaşlılara sunulan sağlık

hizmetlerinin geliştirilmesi, yaşam boyu sağlığın sürdürülmesi, toplumun sağlığa yönelik risklerden korunması amacı ile öncelikli müdahale yaklaşımları (gıda maddelerine ulaşımın ve yeterli beslenme, egzersiz, fiziksel aktivite ve rehabilitasyon hizmetleri, evde sağlık hizmetleri, nöropsikiyatrik hastalıklar, yeti yitimi, yaşlı istismarı ve şiddet, tanı, tedavi ve izlem, sağlık hizmeti verenlerin eğitimi) belirlenmiştir (Eylem planı, 2015).

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında yaşlı ile etkileşim yaşayan gençlerin daha olumlu görüşlere sahip olduğu, gençlerin yarıya yakınının yaşlıların bakım yükünü orta düzeyde bulduğu, yarından fazlasının ana-babasıyla yaşamayı istediği, cinsiyet ve okul türünün yaşlılığa ilişkin mitleri etkilediği söylenebilir.

Gençlerin yaşlanma süreci, yaşlılar hakkındaki bilgi ve düşüncelerinin bilinmesi gençlerin ve yaşlıya bakım verenlerin, yaşlılara daha uyumlu yaklaşabilmesini ve gereksinimlerini anlayabilmesini sağlayabilecektir. Yaşlanma sürecindeki değişimler doğrultusunda tüm ülkelerin yaşlanmaya bakış açısını incelemesi, yaşlıların aktifleştirilerek yaşamlarını sürdürmesi yönünde programların geliştirilmesi ve işlevlerinin artırılması, toplumla ve gençlerle bütünleşme, gençlerin konu hakkında bilinçlendirilmesi, kaybolan statü ve rollerin yeniden kazanımı için yaşlılığa, gençlerin bakış açılarının değerlendirilerek bu yönde gençlerle uyum içinde oryante edilebilen programların oluşturulması ve bakım vericilere yönelik evde bakım düzeyinde yeni hizmet modellerinin geliştirilmesi ve görsel medyada bu yönde yürütülecek çalışmalarda reklamların artırılması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir / No conflict of interest was declared by the authors.

KAYNAKÇA

- Adıbelli, D., Türkoğlu, N., & Kılıç, D. (2013). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 2-8.
- Altay, B., & Avcı, İ. A. (2009). Samsun Alanlı köyünde yaşayan yaşlılarda aileden algılanan sosyal destek ile depresif belirti yaşama sıklığı arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(2), 139-146.
- Asley, M. P. P., & Ball, P. (1999). Attitudes of college students toward elderly persons and their perceptions of themselves at age 75. *Educational Gerontology*, 25, 89-102.
- Bayık, A., Özsoy A. S., Uysal, A., Ergül, Ş., Vural, B., & Yıldırım, B. (2004). Yaşlılarda sağlık algısının değerlendirilmesi. *IX. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Özet Kitabı*. Ankara, BG-8: 166.
- Bilir, N. (2004). *Yaşlılık Gerçeği*. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi. Ankara, 11-27.
- Buz, S. (2015). Yaşlı bireylere yönelik yaş ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 268-

- 278.
- Emel, H. F., & Erdem, M. (2003). Yaşlıların çocukları ile aynı evi paylaşması. *II. Ulusal Geriatri Kongresi*. 20 - 24 Ekim. Antalya, s. 152.
- Ergan, N. (2008). Yaşlılıkta sosyal uyum, *Türk Geriatri Dergisi*, 11(3), 143-150.
- Eylem Planı (2007). Türkiye’de yaşlıların durumu ve yaşlanma ulusal eylem planı, 2007. DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Yayın no: DPT 2741 <http://ekutup.dpt.gov.tr/nufus/yaslilik/eylemplan.pdf> Erişim tarihi: 27.01.2013.
- Eylem Planı (2015). Türkiye sağlıklı yaşlanma eylem planı ve uygulama programı. 2015-2020. <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/Sa%C4%9Flu%C4%B1kl%C4%B1%20Ya%C5%9F%202015-2020%20Pdf.pdf> Erişim tarihi: 12.05.2018
- Fitzgerald, J. T., Wray, L. A., Halter, J. B., Williams, B. C., & Supiano, M. A. (2003). Relating medical students' knowledge, attitudes and experience to an interest in geriatric medicine. *Gerontologist*, 43(6), 849-855.
- Gitmez, K. Ş. (2000). *Yaşlıların Farklı Kentsel Koşullarda Yaşam Uyumları, Eğilimleri, Tutum ve Davranışları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Güven, Ş. D., Ucakan, M. G., & Efe Ertürk, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99-105.
- HASUDER (2012). Halk sağlığı uzmanları derneği Türkiye halk sağlığı raporu. 474-525.
- Haight, P. A., Walls, T. R., Laney, J. D., Leavel, A., & Stuzen, S. (1999). Child and adolescent knowledge and attitudes about older adults across time and states, *Educational Gerontology*, 25, 501-517.
- Karahan, A., & Güven, S. (2002). Yaşlılıkta evde bakım. *Türk Geriatri Dergisi*, 5(4), 155-159.
- Kulakçı, H. (2010). Hemşirelik lisans programı birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin düşüncelerinin ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(1), 15-22.
- Kurt, G., Beyaztaş, F. Y., & Erkol, Z. (2010). Yaşlıların sorunları ve yaşam memnuniyeti. *Adli Tıp Dergisi*, 24(2), 32-39.
- McConatha, J. T., Hayta, V., Rieser-Danner, L., McConatha, D., & Polat, T. (2004). Turkish and U.S. attitudes toward aging. *Educational Gerontology*, 30(3), 169-183.
- McConatha, J. T., Schnell, F., Volkwein, K., Riley, L., & Leach, E. (2003). Attitudes towards aging: A comparative analysis of young adults from the United States And Germany. *International Journal of Aging and Human Development*, 51(3), 206-217.
- McKinlay, A., & Cowan, S. (2003). Student nurses' attitudes towards working with older patients. *Journal of Advanced Nursing*, 43(3), 298-309.
- Olak, A., & Tümer, A. (2017). Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 53-67.
- Özcan, A., Nural, N., & Karataş, B. (1992). Geniş ailede yaşlıların yeri ve algılanışı. *Sağlıklı Yaşlanma Ulusal Hemşireler Birliği 1992 teması Sempozyum Kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu. (s.184-188).
- Özsoy, S. (2003). Sağlıklı yaşam alışkanlıkları. *Sağlıklı Yaşlanma*. Bayık A., Özgür G. (Ed.). İzmir: Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Yayınları No: 10. (s. 1 -5).
- Öztop H., & Telsiz, M. (2001). Yaşlı ana babaların yetişkin çocuklarıyla ilişkileri ve bu konudaki beklentiler: Kuşaklararası bir değerlendirme. *I. Ulusal Yaşlılık Kongresi Kitabı*. Kalınkara V. (Ed.). Ankara. (s. 285-299).
- Ryan, A., Melby, V., & Mitchell, L. (2007). An evaluation of the effectiveness of an educational and experimental intervention on nursing students' attitudes towards older people. *International Journal of Older People Nursing*, 2(2), 93-101.
- Şanlı, N., & Tokyürek, Ş. (2001). Yaşlıların gençlerden beklentileri. *I. Ulusal Yaşlılık Kongresi Kitabı*, Kalınkara, V. Ed., Ankara, (s.310-317).
- Şenol-Çelik, S., Kapucu, S., Tuna, Z., & Akkuş, Y. (2010). Views and attitudes of nursing students toward ageing and older patients. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 27(4), 24-30.
- TNSA (2018). Nüfus projeksiyonları, 2018-2080. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 30567. 21.02.2018. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567> Erişim Tarihi: 12.05.2018
- Toprak, İ., Soydal, T., Bal, E., İnan, F., Aksakal, N., & Altınyollar, H. (2002). *Yaşlı Sağlığı*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 12.
- Toseland, R. W., Smith, G., & Mccallion, P. (2001). Family caregivers of the frail elderly, handbook of social work practice with vulnerable and resilient populations. Gitterman, A. (Ed.). Columbia University Press. USA.
- Tufan, İ. (2006). Yaşlılıkta bakıma muhtaçlık ve yeni bir bakım kültürü. Antalya: GeroYay.
- Tufan, İ. (2007). Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu. Antalya: Gero Yayıncılık. http://www.itgevakif.com/pdfs/I.T%C3%BCrkiyeYa%C5%9Flu%C4%B1%C4%B1kRaporu_itufan_sicher.pdf Erişim tarihi: 05.04.2018.
- TÜİK (2014). İstatistiklerle yaşlılar 2014, Türkiye İstatistik Kurumu matbaası, Ankara, 2015, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=265 Erişim tarihi: 05.04.2018.
- TÜİK (2017). *Aile Yapısı Araştırması*, 2016. Sayı: 21869. 18.01.2017. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869> Erişim Tarihi: 12.05.2018
- TÜİK (2018). *İstatistiklerle Yaşlılar*, 2017. Sayı: 27595. 15.03.2018. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27595> Erişim tarihi: 05.05.2018.
- Voogt, B. A., Mickus, M., Santiago, O., & Herman, S. E. (2008). Attitudes, experiences, and interest in geriatrics of first-year allopathic and osteopathic medical students. *Journal of the American*

Geriatrics Society, 56(2), 339-344.

Yıldırım Usta, Y., Demir, Y., Yönder, M., & Yıldız, A. (2012). Nursing students' attitudes toward ageism in Turkey. *Archives of Gerontology and Geriatric*, 54, 90-93.